

6/1995

HINTA- JA

PALKKA-

TIEDOTE

Tässä numerossa mm.

■ Inflaation har-
hat

■ Työtaistelut
3. neljänneksellä

■ Työvoima-
kustannukset vai
työn hinta

■ Kansainväliset
hintatasot

■ Ansiotasoindek-
si 3. neljänneksel-
lä

■ Paperien ja kar-
tonkien hinnat
nousseet ennätys-
vauhtia

Hinta- ja palkkatiedote 6/1995

3 Inflaation harhat

PALKAT JA TYÖVOIMAKUSTANNUKSET

6 Ansiotasoindeksi 3. neljänneksellä

7 Työvoimakustannukset vai työn hinta

TYÖTAISTELUT

9 Työtaistelut 3. neljänneksellä

HINNAT

11 Kansainväliset hintatasot

12 Tuottajahintaindeksit

14 Uusi indeksipuhelin

15 Indeksitaulukko

Hinta- ja palkkatiedote sisältää ajankohtaista ja tiivistettyä tilastotietoa hinnoista, palkoista ja työtaisteluista.

Aikaisempien numeroiden aiheina ovat olleet mm.

- Mistä palkasta puhutaan (1/1995)
- Hinnanmuutokset Baltian maissa (2/1995)
- Ansiokehitys ja palkkaerot (3/1995)
- Kansainväliset palkkavertailut (4/1995)
- Työntekijän työtunti maksaa teollisuudessa 108 mk (5/1995)

Tiedote ilmestyy kuusi kertaa vuodessa, englanninkielinen kooste kerran vuodessa.

SVT Suomen Virallinen Tilasto
Palkat 1995:21

Helsinki 29.12.1995

Julkaisun tiedot vapaasti lainattavissa. Lainattaessa mainittava lähdeksi Tilastokeskus.

ISSN 0784-8374/Palkat
ISSN 0789-2462/Hinnat

Ulkoasu: Hilikka Lehikoinen

Tiedustelut

(90) 17 341

Anna-Leena Wickstrand/
Palkat

Kaisa Weckström-Eno/
Hinnat

INFLAATION HARHAT

EU:ssa ollaan yhdenmukaistamassa kuluttajahintaindeksiä. Ensimmäiset EU:n harmonisoidut – tosin vielä väliaikaiset – indeksit julkaistaneen vuoden 1996 helmikuussa. Samaan aikaan USA:ssa ja muutamissa muissakin maissa käydään keskustelua oikeasta tavasta mitata inflaatiota. Suomessa kansallisen kuluttajahintaindeksin uudistamista ollaan käynnistämässä.

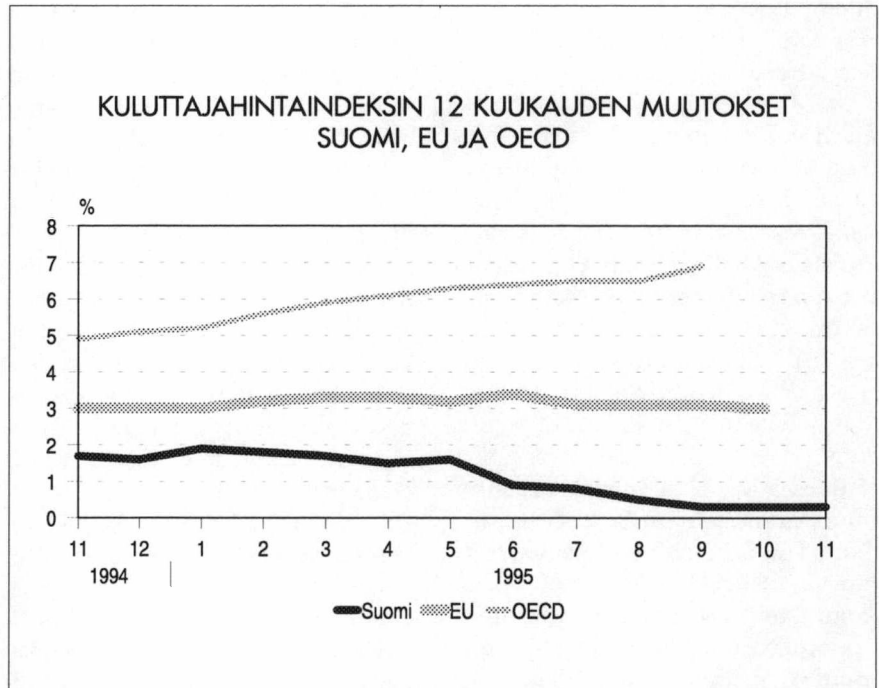
Suomen inflaatiokehitys

Suomessa inflaatiokehitys on ollut EU-maiden alhaisin jo pitkään. Vuonna 1994 kuluttajahinnat nousivat keskimäärin 1,1 prosenttia. Kuluvan vuoden marraskuun inflaatioprosentti oli vain 0,3 prosenttia ja hintojen nousu vuonna 1995 jää keskimäärin noin yhteen prosenttiin.

Osittain maltillinen hintakehitys johtuu EU-liittymissopimuksen vaikutuksesta ravinnon hintaan, osittain korkeasta työttömyysasteesta johtuvasta kysynnän puutteesta. Ravinto oli marraskuussa 8,6 prosenttia halvempaa kuin viime vuoden marraskuussa mikä hillitsi inflaatiota 1,2 prosenttiyksikköä.

Keskustelua kuluttajahintaindeksin harhasta

Viime aikoina USA:ssa on pohdittu paljon sitä, antaako maan kuluttajahintaindeksi totuudenmukaisen kuvan elinkustannusten noususta. Senaatin asiantuntijakomissio on esittänyt väitteen, jonka mukaan indeksi yliarvioi todellisen hintojen muutoksen 1,5 prosenttiyksiköllä vuosittain. Kysymys on tärkeä, koska kuluttajahintaindeksiä käytetään paitsi taloudellisena indikaattorina ja deflaattorina muissa talouden aikasarjoissa myös palk-

kojen, eläkkeiden ja sosiaaliturvatuksien tarkistuksissa.

Todellinen elinkustannusindeksi mittaa tietyn kuluttajalle vakiohyödyn tuottavan kulutuskorin hintakehitystä ajassa kun taas hintaindeksi mittaa kiinteän edustavista hyödykkeistä koostuvan kulutuskorin hintojen kehitystä. Missään maassa ei lasketa todellista elinkustannusindeksiä.

Voimme kuitenkin kartoittaa, kuinka paljon tietyt valinnat, esimerkiksi indeksin painorakenteen uudistamisaikaväli tai hintasuhteiden aggregoinnissa käytettävä kaava, suunnilleen tuovat harhaa indeksiin.

Kuluttajahintaindeksi lasetaan useimmiten n.s. kiinteäkantaista Laspeyres-indeksinä jossa tietyn perusvuoden kulutuksen mukaisesti rakennetun kulutuskorin hintakehitystä seurataan s.e. perusajankohdan hinnoilla arvostettu kori merkitään sadaksi ja samoilla

kulutusosuuksilla painotetun korin hyödykkeiden hintojen kehitystä seurataan tietty aika. Esimerkiksi Suomessa kuluttajahintaindeksin painorakenne perustuu tällä hetkellä laajaan kotitaloustiedusteluun joka tehtiin vuonna 1990. Kotitalouksien kulutuksen arvo-osuudet tarkistetaan meillä viiden vuoden välein. USA:n kuluttajahintaindeksi on kiinteäkantaan Laspeyres-indeksi, jonka tämän hetkinen painorakenne perustuu vuosien 1982–84 kotitaloustiedusteluun,

Harhan lähteet

Mikä sitten aiheuttaa eron kuluttajahintaindeksin ja todellisen elinkustannusindeksin välillä? Harhan lähteitä voidaan luetella ainakin viisi:

1) Substituutiosta johtuva harha. Kuluttajat muuttavat kulutustottumuksiaan hyödykkeiden hin-

tasuhteiden muuttuessa ajan kuluessa. Jos esimerkiksi sianlihan hinta laskee huomattavasti ja naudanlihan hinta pysyy ennallaan, kuluttajat ryhtyvät kuluttamaan aiempaa enemmän sianlihaa. Kaikissa kiinteäpainoisissa indekseissä esiintyy tätä harhaa.

2) Indeksikaavasta johtuva harha jos käytetään väärää menetelmiä hintasuhteiden aggregoinnissa yksittäisten hyödykkeiden hintasuhteista. Osa käytettävistä kaavoista sisältää harhan ylöspäin ja USA:n indeksissä on osoitettu tämä harha.

3) Laadunmuutoksista johtuva harha: hyödykkeiden ominaisuudet kehittyvät ja uudet mallit syrjäyttävät aikaisemmat. Aikojen kuluessa vanhoja malleja poistuu markkinoilta ja uusia tulee tilalle. Nämä uudet mallit poikkeavat osittain edeltäjistään. Ne ovat ehkä hieman tehokkaampia, paremmin muotoiltuja tai sisältävät uusia toimintoja. Esimerkkinä voidaan mainita television kaukosäädin. Kun vanhan mallinen televisio loppuu otosliikkeestä se korvataan uudella mallilla jossa on kaukosäädin.

Mikäli ei eksplisiittisen laadunmuutoksen, tässä tapauksessa kaukosäätimen, hintavaikutusta oteta huomioon ja hyödykkeen hintaa korjata sitä vastaavasti, aiheutuu indeksiin harha ylöspäin.

Harha voi tuki olla myös toisensuuntainen. Esimerkiksi jos uuden ja vanhan hyödykkeen hinta on sama mutta uuden laatu huonompi

kuin vanhan, hinta pysyy ennallaan, vaikka sen pitäisi nousta.

4) Liikkeen vaihdosta aiheutuva harha: kuluttajat siirtyvät ostamaan hyödykkeen halvemman hintatason kaupoista. Kuluttajahintaindeksien laskennassa hintatiedot pyritään keräämään aina samoista liikkeistä ja mikäli ostopäivät ei päivitetä riittävän usein, antaa indeksi väärän kuvan hintakehityksestä. USA:n indeksissä on todettu olevan tämän puutteen.

5) Uusista hyödykkeistä aiheutuva harha: markkinoille ilmestyy täysin uusia kulutushyödykkeitä tai liikkeiden valikoimat laajenevat vuosittain. Esimerkiksi videovuokraamot ja kaapelitelevisiion uudet kanavat ja kännykät ovat uusia hyödykkeitä.

Mikäli USA:n kuluttajahintaindeksin harha korjattaisiin alaspäin johtuen uusien hyödykkeiden vaikutuksesta, ei se mahdollisesti kuitenkaan soveltuisi tulonsiirtojen korjaamiseen köyhille ihmisille, jotka kuluttavat lähinnä välttämättömyshyödykkeitä.

Muunmuassa Iso-Britanniassa ja Kanadassa on käytössä ketjuindeksi, joka tarkoittaa sitä, että sekä painot, että indeksihyödykkeet uudistetaan vuosittain. Maiden indeksien harhoja on arvioitu ja osa tuloksista on ristiriitaisia. Harhojen yhteissumma on huomattavasti pienempi kuin USA:n, eräiden arvioiden mukaan vajaan 0,5 prosenttiyksikköä vuosimuutoksesta.

Miten Suomessa?

Suomen kuluttajahintaindeksin keivirhettä on arvioitu ravinnon osalta vuosina 91-94. Hyödykeotoksen osuudeksi arvioitiin 0,07 ja liikeyritysotoksen 0,02 prosenttia vuosimuutoksesta. Otantavirheiden estimoinnin tuloksena saadaan hintakeruun aiheuttama harha liikkeen, hyödykkeen ja painojen osalta. Se ei kuitenkaan paljasta muiden harhojen vaikutusta, esimerkiksi hyödykkeen ja kauppatyypin painojen tai laadunmuutosten aiheuttamia harhoja.

1) Substituutiosta ja laajemmin kulutusrakenteen muutoksesta aiheutuva harha indeksissämme on todennäköisesti normaalivuosina pienempi kuin USA:n mutta suurempi kuin Iso-Britannian tai Kanadan silloin kun taloudet eivät ole hyvin erilaisissa suhdannevaiheissa.

Painojen iästä aiheutuva hintakehityksen yliarviointi on Eurostatin Ruotsin aineistolla teettämän selvityksen mukaan keskimäärin suuruusluokkaa 0,1 % vuosimuutoksesta painoilla, jotka ovat vuotta vanhempia kuin toiset.

Suomessa indeksin painorakenne on vuodelta 1990. Verrattessa tätä viimeistä hyvää vuotta ennen lamaa vuoden 1994 kotitaloustiedustelun tietoihin voidaan todeta, että kotitalouksien menoista on vuodesta 1990 vuoteen 1994 asuismenojen osuus kasvanut ja m.m. liikenteen, tietoliikenteen ja matkailun, vaatteiden ja jalkineiden sekä ryhmän muut menot ja maksetut tulonsiirrot osuus laskenut. Ravinnon osuus menoista on pysynyt lähes ennallaan.

Kuluvana vuonna ovat EU-liitymissopimuksen vaikutuksesta eräiden elintarvikkeiden hinnat laskeneet huomattavasti. Tällaisissa olosuhteissa substituutiogarha voi kasvaa. Indeksissä painoina ovat kuitenkin arvo-osuudet ja hintojen lasku kompensoituu osittain kulutusmäärän kasvun takia. Tuoreen lihan, voinan, kananmunien, margariinien ja öljyjen hinnat sekä sokerin hinta on laskenut huomattavasti tämän jälkeen.

Marraskuussa siankeskikyliksi maksoi 27, porsaankyljys ja porsaan ulkofile 25 sekä naudan jauhe-liha 24 prosenttia vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myös leipä- ja viljatuotteiden hintojen laskulla on ollut huomattava vaikutus ravinnon halpenemiseen. Lihan kulutus onkin huomattavasti lisääntynyt, mutta rasvojen ja öljyjen vähentyminen huolimatta siitä, että hinnat ovat laskeneet.

2) Indeksikaavasta johtuva harha: tähän asti käytössä ollut

USA:N KULUTTAJAHINTA- INDEKSIN HARHAN SUURUUS senaatin työryhmän mukaan

Harhan lähde	Arvio	Vaihteluväli
Substituutio	0,3	0,2-0,4
Liikeotos	0,2	0,1-0,3
Kaavavirhe	0,5	0,3-0,7
Laadunmuutokset	0,2	0,2-0,6
Uudet hyödykkeet	0,3	0,2-0,7
Yhteensä	1,5	1,0-2,7

mikroindeksikaava, hintasuhteiden keskiarvoi, voi aiheuttaa hintakehityksen yliarviointia silloin kuin alennus- ja normaalihinnat vaihtelevat koska prosenttimuutokset eivät ole symmetrisiä. Kaavan käytöllä on Ruotsissa tehtyjen selvitysten mukaan systemaattinen pitkän aikavälin vaikutus indeksin kehitykseen siten että se aiheuttaa indeksiin harhan ylöspäin. Suomen indeksissä otetaankin vuodesta 1996 käyttöön toinen mikroindeksikaava, geometrinen keskiarvo, joka ei ole ylöspäin harhainen ja on teoreettisesti parempi kaava.

3) Laadunmuutosten käsittelytapojen väliset erot aiheuttavat suuria eroja maiden indeksien kehityksessä. Ne voivat aiheuttaa myös systemaattista harhaa pidemmällä aikavälillä. Laadunmuutosten vaikutus hintaan arvioidaan kun hintaseurannassa joudutaan vaihtamaan liikkeestä poistunut hyödyke toiseen. Meillä arvion tekevät hintakeruun suorittajat keruuliikkeessä suorittaessaan hyödykkeenvaihdon ja tilastokeskuksen lomaketarkistajat tarkistavat arvion käyttäen tarvittaessa myös muita tietolähteitä.

Suomen aineistolla tehtiin viime vuonna hyvin karkea selvitys jossa tarkasteltiin eräiden miesten vaatteiden ja viihde-elektroniikkaan kuuluvien hyödykkeiden toteutuneita laadunmuutoksia vuosina 1990-1994. Tulokset viittaavat siihen, että hintakehitys on mahdollisesti jossain määrin yliarvioitu näiden hyödykkeiden osalta. Tulosten mukaan uuden hyödykkeen hinnan ollessa korkeampi kuin edeltäjänsä, laatu arvioidaan useammin täysin samaksi kuin täysin erilaiseksi.

Kun laadut arvioidaan täysin vertailukelpoisiksi tehdään hintavertailu suoraan vertaamalla uuden ja vanhan hyödykkeen hintaa ja koko hinnannousu menee läpi indeksiin. Jos arvio tehdään liian usein kun hinta on noussut verrattuna tapaukseen jossa hinta on laskenut tästä voi aiheutua hintakehityksen yliarviointia. On kuitenkin täysin mahdollista, että arviot on tehty oikein ja tarkempi selvitys on välttämätön jotta mitään varmaa voitaisiin sanoa.

4) Liikkeen vaihdosta aiheutuvan harhan osalta on todettava, että Suomen indeksissä n.s. laatikomyymälät sisältyvät otokseen. Näiden halvempien hintojen osto-

paikkojen puutteellinen huomiointi aiheutti USA:n indeksiin tätä harhaa.

5) Uusien hyödykkeiden aiheuttamaa harhaa on vaikea arvioida. Suomessa on arvioitu matkapuhelinten nopeasti yleistyttyä niiden vaikutus indeksiimme kehitykseen. Mikäli matkapuhelimet olisi sisällytetty indeksiimme, olisi kuluttajahintaindeksiimme muutos viimeksi kuluneiden parin vuoden aikana ollut 0,06 prosenttiyksikköä toteutuneen muutoksen alapuolella. Tässä karkeassa laskelmassa ei olla oletettu huomioon mitään muita vaikutuksia kuten esimerkiksi matkapuhelinten syrjäyttävän tavanomaisten puhelinosuusien käyttöä.

Suomen indeksiin on poikkeustilanteissa lisätty hyödykkeitä. Esimerkiksi auton käyttömaksu lisättiin indeksiimme kesäkuussa 1994.

Lisätietoja Kaisa Weckström-Eno (90) 1734 3479

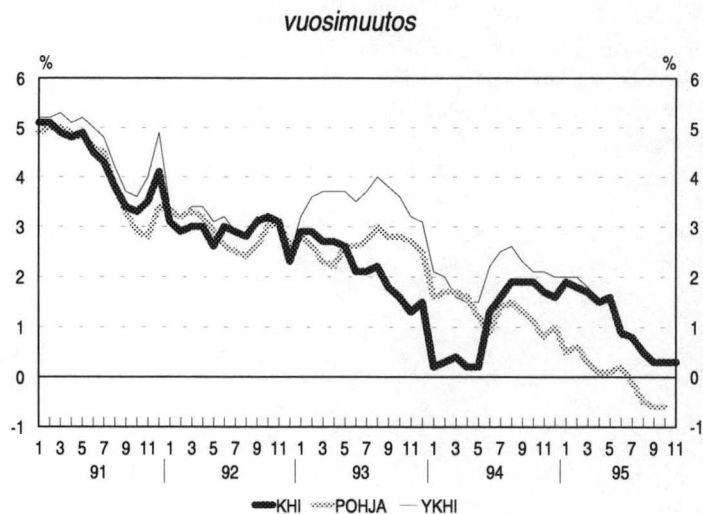
KULUTTAJAHINTAINDEKSI, POHJAINFLAATIOINDIKAATTORI JA ENSIMMÄISEN VAIHEEN YHDENMUKAISTETTU INDEKSI, 1990=100

	KHI	PII	"I-vaihe"
1990	100	100	100
1991	104,3	104,1	104,7
1992	107,4	107,1	107,9
1993	109,7	109,9	111,8
1994	110,9	111,4	114,1
11/1995	111,9	111,4*	115,2

*lokakuu

KHI = kuluttajahintaindeksi
 PII = pohjainflaatioindikaattori
 "I-vaihe" = KHI-muunnelma, josta poistettu EU-I-vaiheen indeksistä poistettavat hyödykeryhmät (I-vaiheen indeksin perusvuosi on 1994=100)

Indeksien laskentamenetelmiä on selostettu mm. seuraavissa julkaisuissa: Kuluttajahintaindeksi; menetelmät ja käytäntö, Nettohintaindeksi ja verotariffi-indeksi, Hinta- ja palkkatiedote 4/95

ANSIOTASO NOUSI EDELLEEN HEINÄ – SYYSKUUSSA 1995

Palkansaajien ansiot kohosivat heinä–syyskuussa keskimäärin 4,4 prosenttia vuoden 1994 vastaavasta ajasta. Kuluttajahinnat nousivat samana aikana 0,5 prosenttia, joten reaaliensiot kasvoivat 3,9 prosenttia. Ansiotasoa nostivat vuoden 1994 lopun ja vuoden 1995 palkan korotukset, joita oli useimmilla yksityisillä aloilla ja julkisella sektorilla.

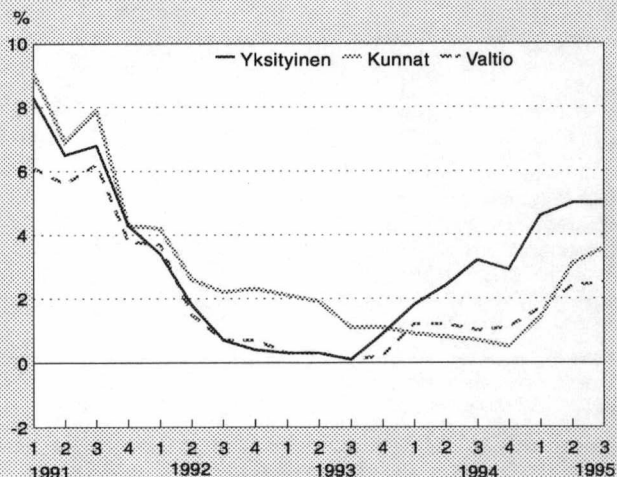
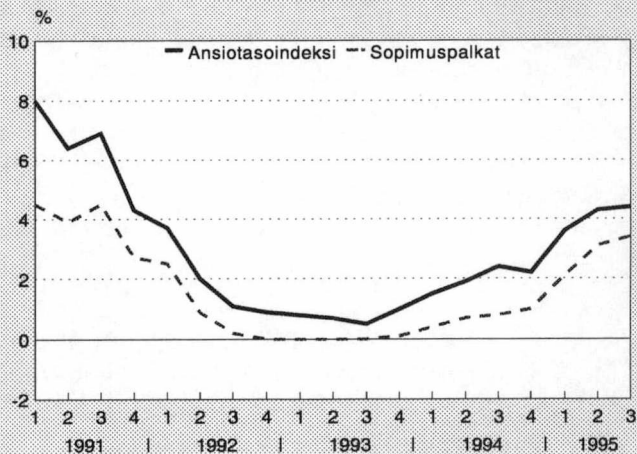
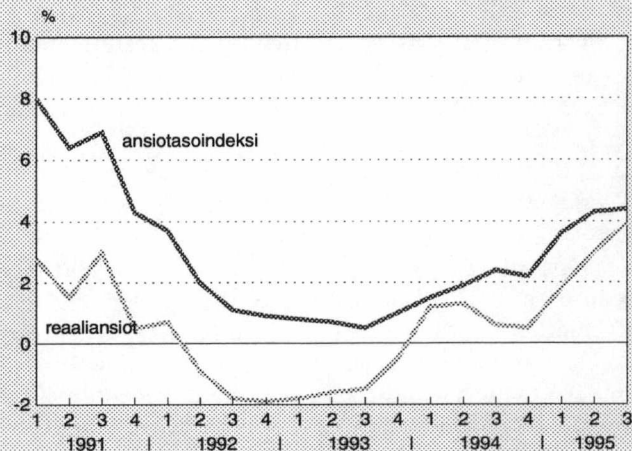
Tiedot käyvät ilmi Tilastokeskuksen ansiotasoindeksistä, joka mittaa palkansaajien bruttomääräisten keskiansioiden kehitystä. Palkansaajien ansiot on laskettu säännölliseltä työajalta. Palkoista ei ole vähennetty veroja eikä veroluontoisia maksuja.

Yksityisillä aloilla ansiot kohosivat viime vuoden kolmannella neljänneksellä nimellisesti 5,0 prosenttia. Kunnissa nousu oli 3,6 ja valtiolla 2,5 prosenttia vuoden 1994 vastaavaan aikaan verrattuna. Ansiot kohosivat edelleen eniten teollisuudessa eli 6,6 prosenttia. Kuljetuksessa, tietoliikenteessä ja kaupassa ansiotasoa kohosi 5–5,5 prosenttia. Vähiten ansiot nousivat talonrakennustoiminnassa.

Palkansaajien säännöllisen työajan keskiansio oli heinä–syyskuussa 10 171 markkaa kuukaudessa. Miesten keskiansio oli 11 252 markkaa ja naisten 9 088 markkaa. Kuukausipalkkaa saavien keskiansio oli 10 615 markkaa ja tuntipalkkaa saavien 8 995 markkaa kuukaudessa.

Lähde Ansiotasoindeksi, 3. neljännes 1995
Lisätietoja Yrjö Malmström (90) 1734 3468

ANSIOTASOINDEKSIEN VUOSIMUUTOS 1. NELJÄNNEKSI 1991 – 3. NELJÄNNEKSI 1995

TYÖN HINTAKEHITYS TILASTOINTIKOHTENA

EU:n tilasto-ohjelma tulee toteudessaan tehostamaan työvoimakustannusten tilastointia Suomessa. Yhteisön tavoitteena on toteuttaa koko EU:ta koskeva työvoimakustannustutkimus vuodelta 1996 sekä sen lisäksi käynnistää työtunnin hintakehitystä mittaavan indeksin (EECI) tuotanto vaiheittain vuodesta 1997 alkaen. Meillä yksityisen sektorin toimialakohtaisia tuntikustannuksia on voitu seurata määrävuosina ETLA:n toteuttamien työvoimakustannus-tutkimusten perusteella sekä vuosittain yritystilastoista palkkaa, sosiaalivakuutusmaksuja ja tehtyjen työtuntien määrää koskevien tietojen avulla. Lisäksi Tilastokeskus on julkaissut laskelmia teollisuustyöntekijöiden työtunnin hinnan kehitymisestä Hinta- ja palkkatiedotteissa (6/94 ja 5/95).

Yhteisötasolla tehdyn EECI:n tarvekartoituksen mukaan työvoimakustannusindeksiä käytettäisiin mm työmarkkinoiden kysyntä/tarjonta -jännitteiden kuvaamiseen sekä sopimusten indeksisidonnaisuuksiin. EU:n kehittämän indeksin on määrä kuvata vakioidun työpanosyksikön hintakehitystä. Vakiointi koskee sekä tehdyn työajan osuutta, kustannusrakennetta että myös työvoiman rakennetta. Indeks ei siten kuvaa todellista kustannuskehitystä, joka voi poiketa tästä eri syistä johtuen merkittävästi. Kansallisen indeksin tavoitteita arvioitaessa olisi ehkä syytä myös selvittää mahdollisuudet kehittää todellisen kustannuskehityksen tilastointia. Yritystasolla korostuu kilpailutilanteessa todellisen kustannuskehityksen seuranta. Kytkemällä työn hintaa ja kustannuksia koskeva tilastointi toisiinsa voitaisiin tehostaa myös kansantalouden seurantaa.

Indeksin kehittämistavoitteiden arvioimiseksi on oheisissa ku-

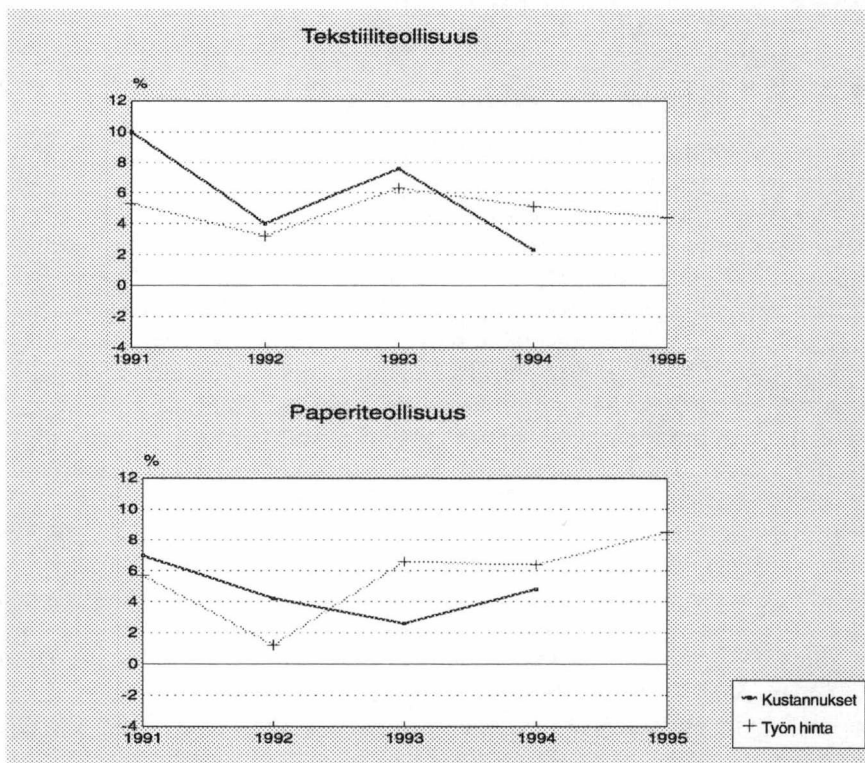
viossa kokeiluluonteisesti verrattu laskennallista työtunnin hintakehitystä tuntikustannuksen kehitykseen 1990-luvulla. **Työtunnin kustannukset** on laskettu teollisuustilaston ja kansantalouden tilinpidon tiedoista jakamalla palkka- ja sosiaalikulut tehtyjen työtuntien määrällä. **Työn hintakehitystä** laskettaessa on otettu huomioon tehdyn työajan kokonaisansion (ansiotasoindeksi lisätynä ylitöillä) lisäksi arvioitu ei-tehdyn työajan ansioita koskevien sopimusmuutosten sekä lakisääteisten sosiaalivakuutusmaksujen tariffimuutosten vaikutus. Käytettävissä oleva aineisto ei mahdollista kuitenkaan työpanosyksikön vakiointia täysin EECI:n laskentaperusteiden mukaisesti (mm kuukausipalkkaisten työaika, ammatin ja työkokemuk-

sen vakiointi, peruspalkan määräytyminen). EECI:n laskentaperusteiden mukainen hintaindeksi kehittyi ilmeisesti jonkin verran tässä esitettyä hitaammin. Laskelma riittänee kuitenkin antamaan viitteellisen kuvan työn hinta- ja kustannuskehityksen eroista eri suhdannevaiheissa.

Kustannus- ja hintakehityksen suhde vaihtelee toimialoittain

Työvoimakustannusten todellinen nousu on vuosina 1990-1994 ollut tekstiiliteollisuudessa suurempaa kuin työn hinnan nousu, metalliteollisuudessa samaa suuruusluokkaa ja kaupassa sitä pienempää.

TYÖVOIMAKUSTANNUSTEN JA TYÖN HINNAN VUOSIMUUTOS ERÄILLÄ TOIMIALOILLA 1990 -LUVULLA

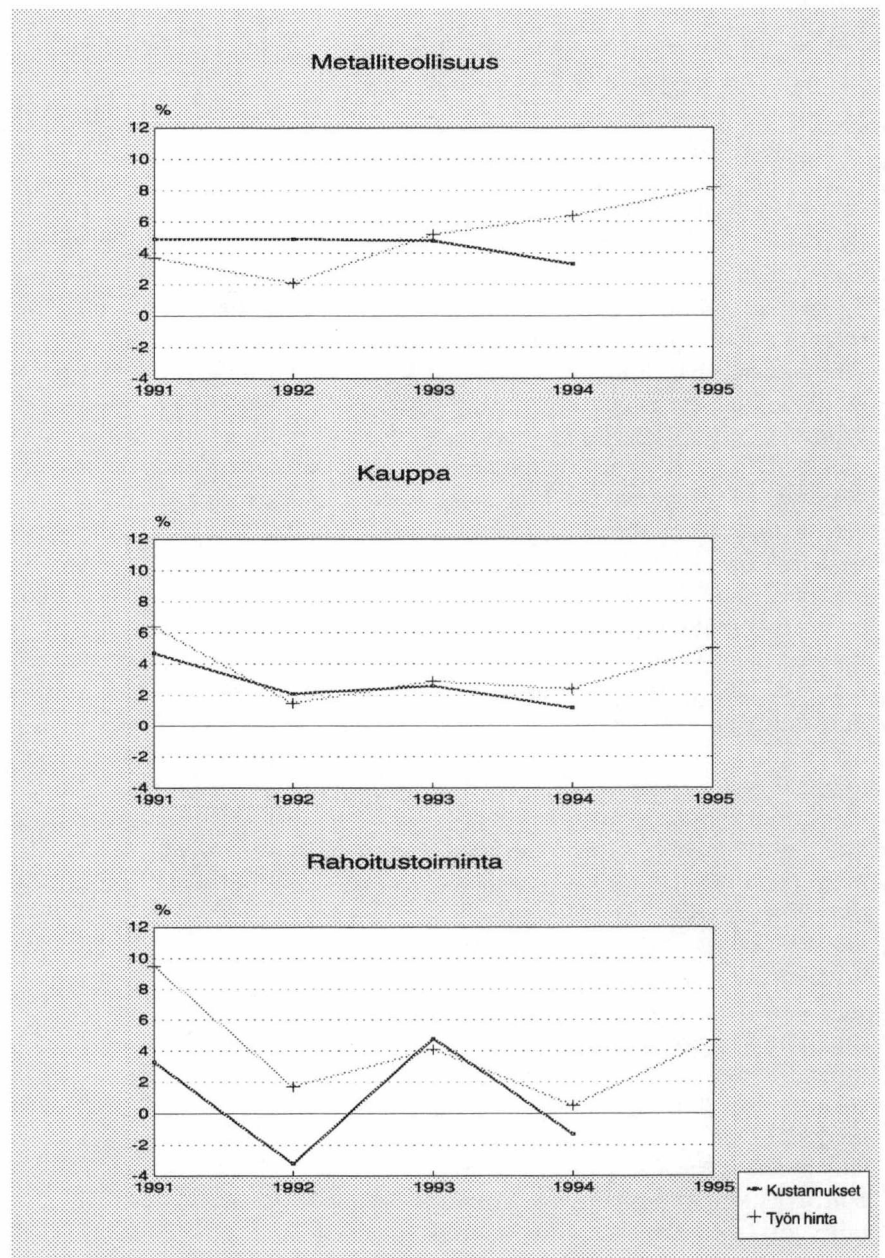
Yritykset ovat kaupan alalla kyenneet tehostamaan toimintaansa siten, että työtuntia kohden laskettu työvoimakustannusten nousu on lähes joka vuonna jäänyt työn hintakehitystä hitaamaksi. Tilanne olisi todennäköisesti muuttunut, mikäli hintakehitystä koskevassa laskelmassa olisi voitu eliminoida tehtävä-rakenteen muutoksen vaikutus.

Hintojen ja kustannusten nousu nopeampaa teollisuudessa

Sekä työn hinnan että työvoimakustannusten nousu on teollisuudessa ollut nopeampaa kuin palvelualoilla. Työn hinta nousi metalliteollisuudessa vuosina 1990-1995 noin 28 prosenttia, kun vastaava nousu esim. kaupassa oli 20 prosenttia. Kustannusten nousu vuosina 1990-1994 oli metalliteollisuudessa vastaavasti 19 prosenttia ja kaupassa vain 11 prosenttia. Metalliteollisuuden nopeampi kustannuskehitys johtuu lähinnä alan nopeammasta ansiokehityksestä.

Suhdannevaihe vaikuttaa kustannuskehitykseen enemmän kuin hintakehitykseen

Työpanoksen hinta- ja kustannuskehityksen ero voi suhdannekieron eri vaiheissa vaihdella merkittävästi. Teollisuuden tuntikustannus kohosi laskusuhdanteessa työn hintaa nopeammin. Tähän lienee vaikuttanut lähinnä työvoiman vähentäminen – irtisanomisten yhteydessä ei-tehdyltä työajalta maksetun palkan (mm lomakorvaus, irtisanomisajan palkka) suhde tehdyn työajan palkkaan kasvoi. Teollisuuden noususuhdanteessa vaikutus oli päinvastainen – tehdyn työajan palkan osuus kasvoi (uuden työvoiman palkkaaminen, lomautusten sekä sairaspöissaolujen väheneminen). Metalliteollisuudessa myös työaikajoustopot ovat

saattaneet vaikuttaa siihen, että todellinen kustannuskehitys näyttää jääneen huomattavasti laskennallista työn hintaa vähäisemmäksi vuonna 1994. Kaupan alalla sekä työn hinta että kustannukset ovat kehittyneet melko tasaisesti, rahoitustoiminnassa taas vuosittainen vaihtelu on ollut merkittävää.

Kustannus- ja hintakehityksen välinen suhde on työvoimakustannusten tilastoinnin ehkä keskeisin ongelma. Voimakkaiden suhdannevaihtelujen aikana ne näyttävät mittaavan eri asioita eikä hintakehitystä voida luotettavasti käyttää

kustannuskehityksen kuvaajana. Toinen työvoimakustannusindeksin tavoitteita koskeva keskeinen kysymys on sen suhde nykyiseen ansiotasoindeksiin. Onko mahdollista sovittaa ansiotasoindeksiin liittyvät kansalliset tavoitteet yhteen työvoimakustannusten kuvausta koskevien kansainvälisten tavoitteiden kanssa? Mikäli vastaus on myönteinen, perusedellytykset ansioiden ja työvoimakustannusten kehitystä kuvaavien tilastosysteemien kiinteälle kytkemiselle ovat olemassa.

Lisätietoja Seppo Kouvon ja Harri Nummila (90) 17341

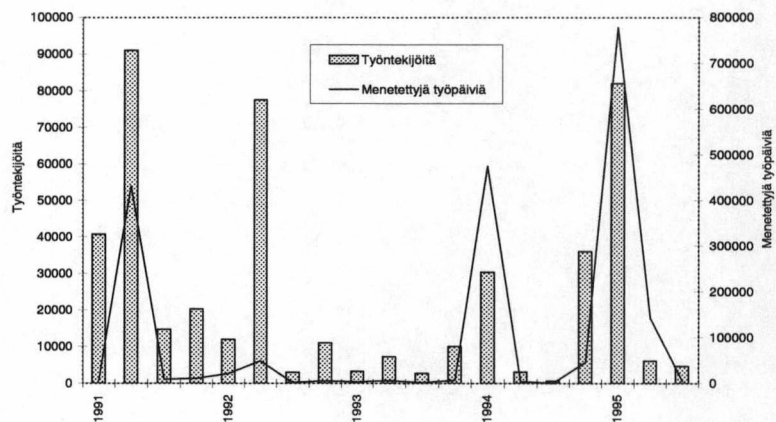
VUODEN 1995 KOLMANNELLA NELJÄNNEKSELLÄ 13 TYÖTAISTELUA

Ennakkolaskelmien mukaan vuoden 1995 heinä-elokuussa käytiin 13 työtaistelua. Niihin osallistui kaikkiaan 4 723 työntekijää ja työtaistelupäiviä kertyi 4 820. Edellisen vuoden vastaavaan neljännekseseen verrattuna työtaisteluiden määrä kasvoi kahdella. Työtaisteluihin osallistuneiden työntekijöiden määrä yli seitsenkertaistui ja työtunteja menetettiin yli kymmenkertainen määrä. Saman vuoden edellisellä neljänneksellä työtunteja menetettiin kuitenkin yli kolminkertaisesti. Bruttopalkkojen menetykset kolmannella neljänneksellä olivat reilut kaksi miljoonaa markkaa.

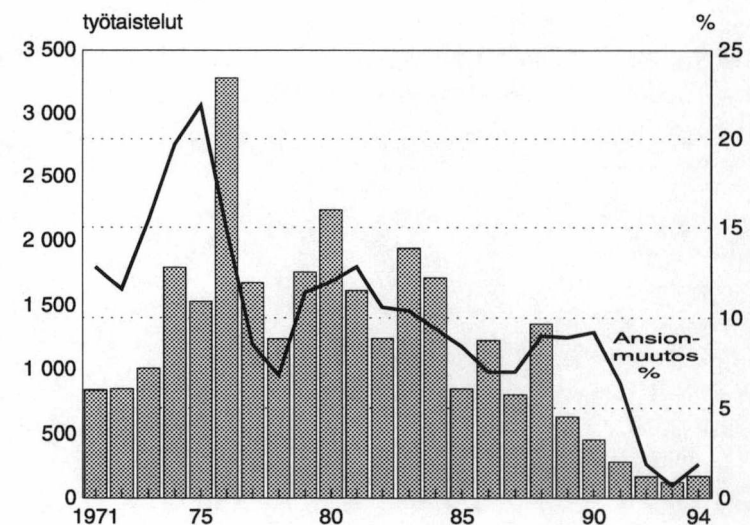
Kaikki vuoden 1995 kolmannen neljänneksen työtaistelut käytiin teollisuudessa. Merkittävin työtaistelujen aihe oli paperiteollisuuden siivoustoimintoja koskeva kiista, joka aiheutti määräaikaista työnseisauksia syyskuussa viidessä paperi- ja kartonkitehtaassa eri puolilla Suomea. Näihin työtaisteluihin osallistui yhteensä 1 060 työntekijää ja työtunteja menetettiin noin 16 500. Lisäksi Tampereen seudulla järjestettiin yhden päivän työtaistelu hallituksen työttömyysturvavaheikkennysten vastustamiseksi ja Turun alueella tuettiin Wallacin työntekijöitä työnseisauksilla. Laitanrakennuksessa puolestaan vastustettiin lomautuksia Kotkan Telakalla ja Finyardsilla Raumalla.

Työtaisteluihin osallistuneiden osuus työllisistä oli kolmannella neljänneksellä vain 0,2 prosenttia. Vuosi sitten vastaava prosenttiosuus oli vielä pienempi. Koska työtaisteluista suurin osa oli yhden päivän työnseisauksia, myös työtaisteluilla menetettyjä työpäiviä kertyi keskimäärin yksi työntekijää kohden.

TYÖTAISTELUIHIN OSALLISTUNEET TYÖNTEKIJÄT JA MENETETYT TYÖPÄIVÄT 1. NELJÄNNE 1991 - 3. NELJÄNNE 1995

TYÖTAISTELUT JA ANSIOTASOINDEKSIN MUUTOKSET 1971 - 1994

TYÖTAISTELUT, NIIHIN OSALLISTUNEET TYÖNTEKIJÄT SEKÄ MENETETYT TYÖPÄIVÄT VUOSINA
1980 - 1993, NELJÄNNEKSITTÄIN VUOSINA 1994 JA 1995

Vuosi	Työtaisteluja	Työntekijöitä			Menetettyjä työpäiviä	
		Lukumäärä	Työtaistelua kohden	Prosenttia työllisistä	Lukumäärä	Työtaisteluihin osall. kohden
1985	848	171 350	202	7,0	174 399	1,0
1986	1 225	602 730	492	24,8	2 787 600	4,6
1987	802	99 290	124	4,1	130 890	1,3
1988	1 353	244 070	180	10,0	179 820	0,7
1989	629	158 480	252	6,4	204 210	1,3
1990	455	244 760	538	9,9	935 150	3,8
1991	284	166 770	587	7,1	458 340	2,7
1992	168	103 510	616	4,8	76 090	0,7
1993	124	22 920	185	1,1	17 040	0,7
1994	171	70 540	413	3,5	525 700	7,5
I	31	30 810	994	1,6	475 410	15,4
II	22	3 110	141	0,2	3 910	1,3
III	11	640	58	0,0	440	0,7
IV	107	35 980	336	1,8	45 940	1,2
1995						
I	34	82 020	2 412	4,1	778 250	9,5
II	21	6 020	287	0,3	141 452	23,5
III	13	4 723	363	0,2	4 820	1,0

TYÖTAISTELUT, TOIMIPAIKAT, TYÖNTEKIJÄT SEKÄ MENETETYT TYÖTUNNIT JA
PALKAT TOIMIALOITTAIN III NELJÄNNES 1995

Toimiala	Työtaisteluja	Toimipaikkaja	Työntekijöitä	Menetettyjä työtunteja	Menetykset bruttopalkk. mk
D Teollisuus	13	13	4 723	38 557	2 141 730
Elintarv. valmistus	1	1	113	1 644	82 200
Paperi- ja kartonkituott. valmistus	6	6	1 192	17 603	993 570
Kone- ja laitevalmistus	3	3	3 148	17 360	959 590
Laivojen ja veneiden valmistus	2	2	215	1 488	84 800
Muu valmistus	1	1	55	462	21 570
Yhteensä	13	13	4 723	38 557	2 141 730

SUOMI OECD:N KALLEIMPIA MAITA

Hintatasovertailuissa tarkastellaan samantyyppisiä tuotteita eri maissa. Vuonna 1990 maamme oli Euroopan ja OECD:n kallein maa yksityisen kulutuksen hintatasolla mitattuna. Pari vuotta myöhemmin Suomi oli pudonnut neljänneksi. 90-luvun alkupuolella tehdyt devalvaatio- ja kellutuspäätökset ja markan heikkeneminen alensivat Suomen suhteellista hintatasoa useimpiin muihin maihin verrattuna. Nyt vastaavasti markan uudelleen vahvistuminen näkyi Suomen suhteellisen hintatason nousuna. Kun yksityisen kulutuksen hintatasoa päivitetään valuuttakursein ja inflaatioluvuin vuoden 1995 elokuuhun, on Suomi neljäntenä vertailussa. Suomea kalliimpia ovat Tanska, Sveitsi ja Japani (ks.kuva). Norja on hintatasoltaan Suomea lähimpänä, Ruotsi ja Saksa ovat 6 - 7 % edullisempia.

EU-maista huomattavasti Suomea halvimpia ovat Etelä-Euroopan maat sekä Englanti ja Irlanti.

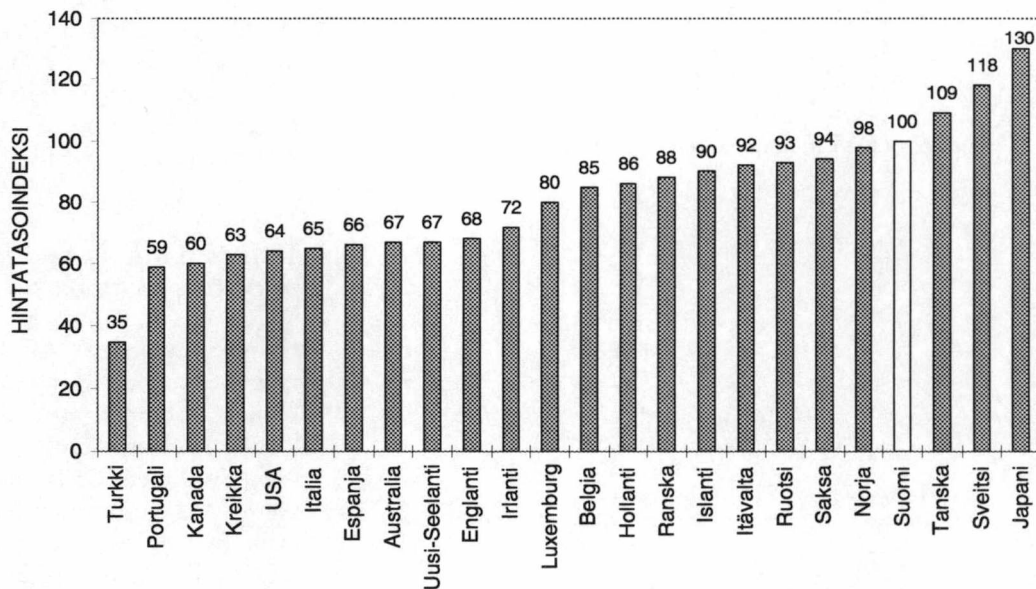
Hintavertailututkimuksessa tutkitaan, paljonko sama hyödykejoukko maksaa eri maissa. Vertailua varten yhteisestä, yli 2000 tarkkaan määritellyä tavaraa ja palvelusta sisältävästä hyödykekorista valitaan kullekin maalle tyypillisiä hyödykeitä, joiden pohjalta hintavertailut tehdään. Suomi on osallistunut vuodesta 1992 EU-maiden yhteisen tilastoviraston Eurostatin koordinoimaan hintavertailututkimukseen. Hintojen keruusta vastaavat kansalliset tilastovirastot, Suomessa Tilastokeskus.

Yksityisen kulutuksen hintatasoja verrataan kotitalouksien kulutuksen mukaisilla hyödykekoireilla. Koko kansantalouden hintavertailuissa on mukana hyödykeitä ruuasta investointitarvoihin ja

rakentamiseen. Hintavertailututkimuksen yhteydessä tuotetaan maan todellisen ostovoiman mukaiset vaihtokurssit eli ns. ostovoimapariteetit. Jos BKT-vertailuissa käytetään pelkästään valuuttakurssia, korkean hintatason maa voidaan saada näyttämään varakaammalta kuin se itse asiassa onkaan. Tämän harhan välttämiseksi ostovoimapariteettien käyttö on suositeltavaa.

Eri maiden hintatasoja tarkasteltaessa on muistettava, että indeksit eivät kerro maan kansalaisten ostomahdollisuuksista. Ostovoimavertailu on paljastavampi kuin pelkkä hintatasovertailu. Nykyiselle ostovoimallamme ei voi paljon keuhkella. Esim. teollisuustyöntekijöiden palkkojen ostovoimaa tarkasteltaessa Suomi ja Ruotsi ovat valitettavasti EU-maiden häntäpäässä (ks. Hinta- ja palkkatiedote 4/1995).

KOKONAISHINTATASO ELOKUUSSA 1995
SUOMI = 100

Kansainväliset yksityisen kulutuksen hintatasoindeksit on laskettu vuoden 1993 ostovoimapariteettien pohjalta korjaamalla niitä valuuttakursein ja inflaation muutoksilla. Eri tuotteiden ja palvelusten hintasoista on saatavissa lisää tietoa Harri Kananojalta puh. (90) 1734 3567.

PAPERIEN JA KARTONKIEN VIENTIHINNAT NOUSSEET ENNÄTYSVAUHTIA

Paperien ja kartonkien vientihinnat ovat nousseet vuoden 1994 lokakuusta vuoden 1995 lokakuuhun 27,1 prosenttia. Poikkeuksellisen raju kasvuvauhti on jatkunut koko tämän vuoden. Vielä joulukuussa 1994 vuosimuutos oli miinusmerkkinen eli laskua oli 0,2 prosenttia. Tammikuussa 1995 vuosimuutos kääntyi jo plusmerkiseksi eli nousua oli 4,6 prosenttia.

Kun verrataan paperien ja kartonkien vientihintojen vuosimuutosprosentteja vuodesta 1976 lähtien, ovat vuoden 1995 muutosprosentit olleet toukokuusta lähtien tämän ajanjakson korkeimpia ja lokakuun 27 prosentin nousu on kaikkein korkein. Sitä ennen korkeimmat nousuprosentit olivat tammikuussa 1985 nousua 14,6 prosenttia sekä heinäkuussa 1977, marraskuussa 1980 ja joulukuussa 1980 nousua noin 14 prosenttia.

Selluloosan vientihinnat ovat nousseet viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun 33,2

prosenttia. Kun verrataan selluloosan vientihintojen vuosimuutosprosentteja vuodesta 1976 lähtien, on joulukuun 1994 vuosimuutos – nousua 60,8 prosenttia – tämän ajanjakson kaikkein korkein nousuprosentti.

Selluloosan hintakehitykselle on ollut tyypillistä hyvin suuret hintojen muutokset. Vuosien 1990 ja 1991 aikana tapahtui tämän ajanjakson suurimmat hinnanalaskut – syyskuusta 1990 toukokuuhun 1991 vuosimuutosprosentit olivat tasolla: laskua vähintään 29,9 prosenttia. Kaikkein suurin lasku tapahtui vuoden 1991 tammikuussa – laskua 38,4 prosenttia.

Vientihinnat ovat nousseet kokonaisuudessaan viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun 9,2 prosenttia. Nousu johtui erityisesti paperien ja kartonkien hintojen kallistumisesta, mutta myös selluloosan ja perusmetallien kallistumisesta. Vientihinnat nousivat syyskuusta lokakuun 0,8 prosenttia.

Tuontihinnat laskussa

Tuontihinnat ovat laskeneet viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun 0,4 prosenttia. Tuontihinnat laskivat edelleen syyskuusta lokakuuhun 0,7 prosenttia.

Investointitavaroiden tuontihinnat ovat laskeneet eniten, 4,4 prosenttia viime vuoden lokakuusta, mutta myös kulutustavaroiden tuontihinnat ovat laskeneet 1,1 prosenttia. Sen sijaan raaka-aineiden ja tuotantohyödykkeiden hinnat ovat nousseet 1,4 prosenttia.

Investointitavaroista koneiden ja laitteiden tuontihinnat ovat laskeneet 3,8 prosenttia sekä sähköteknisten tuotteiden ja optisten laitteiden hinnat 5,5 prosenttia. Kuluneuvojen hinnat ovat sen sijaan nousseet viime vuoden lokakuusta 0,3 prosenttia.

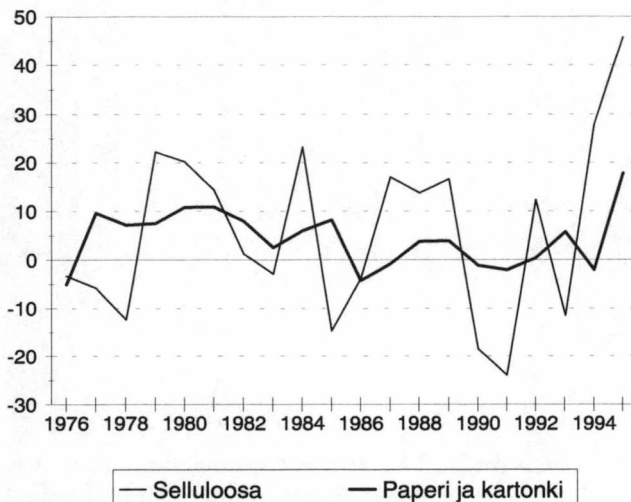
Investointitavaroiden tuonnissa Saksan markan laskutusvaluuttaosuus oli vuonna 1994 noin 24 prosenttia, Suomen markan osuus noin 21 prosenttia ja dollarin osuus runsaat 19 prosenttia. Suomen marka on vahvistunut viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun Saksan markkaan verrattuna 1,8 prosenttia ja dollariin verrattuna 8,7 prosenttia.

Vaihtosuhte parantunut jo puolitoista vuotta

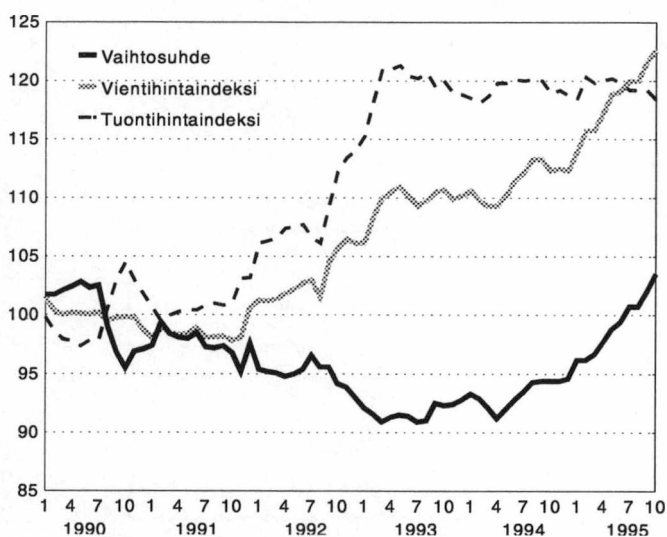
Ulkomaankaupan vaihtosuhteen kehitys on ollut huhtikuusta 1994 lähtien Suomelle edullinen. Vaihtosuhte kertoo vienti- ja tuontihintojen suhteen. Tilastokeskuksen vienti- ja tuontihintaindekseistä laskettu vaihtosuhte on vahvistunut huhtikuusta 1994 lokakuuhun 1995 mennessä 13,5 prosenttia, mikä tarkoittaa sitä, että vientihinnat ovat nousseet suhteessa tuontihintoihin.

VIENTIHINTAINDEKSIN VUOSIMUUTOKSET
AJANJAKSOLLA 1976 – 1995

Vuoden 1995 muutos on ennakkotieto

VAIHTOSUHTEEN, VIENTI- JA TUONTIHINTAINDEKSIIN
1990=100 KEHITYS

Viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun vaihtosuhteindeksi on noussut 9,6 prosenttia.

Tukkuhintojen vuosimuutos miinusmerkkinen

Tukkuhintaindeksin vuosimuutos on ollut miinusmerkkinen tämän vuoden heinäkuun indeksistä lähtien. Edellisen kerran tukkuhintaindeksin vuosimuutos on ollut miinusmerkkinen vuoden 1991 lopulla. Tukkuhinnat ovat laskeneet viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun 0,5 prosenttia. Lasku johtuu erityisesti elintarvikkeiden ja juomien sekä maataloustuotteiden hintojen halpenemisestä, mutta myös sähköteknisten tuotteiden ja optisten laitteiden sekä koneiden ja laitteiden hintojen halpenemisestä.

Elintarvikkeiden ja juomien tukkuhinnat ovat laskeneet viime vuoden lokakuusta tämän vuoden lokakuuhun 10,3 prosenttia. Viime vuoden joulukuusta tämän vuoden lokakuuhun hinnat ovat laskeneet 9,7 prosenttia.

Kansainvälinen raaka-aineiden hintakehitys laskeva

Raaka-aineiden dollaripohjaisia maailmanmarkkinahintoja mittaavan HWWA-indeksin vuosimuutos viime vuoden lokakuusta

tämän vuoden lokakuuhun oli myös miinusmerkkinen. Laskua viime vuoden lokakuusta oli 0,3 prosenttia. Vielä tämän vuoden huhtikuussa HWWA-indeksi nousi vuositasolla noin 25 prosenttia.

Lasku johtuu energiaraaka-aineiden sekä elintarvikkeiden ja nautintoaineiden raaka-aineiden kuten kahvin ja sokerin hintojen halpenemisestä. Energiaraaka-aineet laskivat vuodessa 1,7 prosenttia sekä elintarvikkeiden ja nautintoaineiden raaka-aineet noin yhdeksän prosenttia.

Sen sijaan maa- ja metsätalouseräiset raaka-aineet kuten selluloosa ja puuvilla ovat nousseet vuodessa 10,7 prosenttia ja ei-rautametallit kuten kupari ja alumiini 7,6 prosenttia. Vielä kesäkuussa maa- ja metsätalouseräisten raaka-aineiden indeksi nousi vuodessa noin 33 prosenttia ja ei-rautametallien indeksi nousi vielä elokuussa vuositasolla noin 25 prosenttia.

Lähde Tuottajahintaindeksit.

Lisätietoja Jarmo Ranki puh. (90) 1734 3472

DOLLARIN KESKIKURSSI, MK
TAMMIKUU 1990 – LOKAKUU 1995

UUSI INDEKSIPUHELIN 0100 - 1734 KÄYTÖSSÄ

Syyskuussa 1995 on Tilastokeskuksessa otettu käyttöön uusi indeksejä sisältävä automaattinen puhelinpalvelujärjestelmä. Indeksipuhelimessa on seuraavat kolme indeksiä:

- 1) Kuluttajahintaindeksi
1990=100
- 2) Elinkustannusindeksi
1951:10=100
- 3) Rakennuskustannusindeksi
1990=100

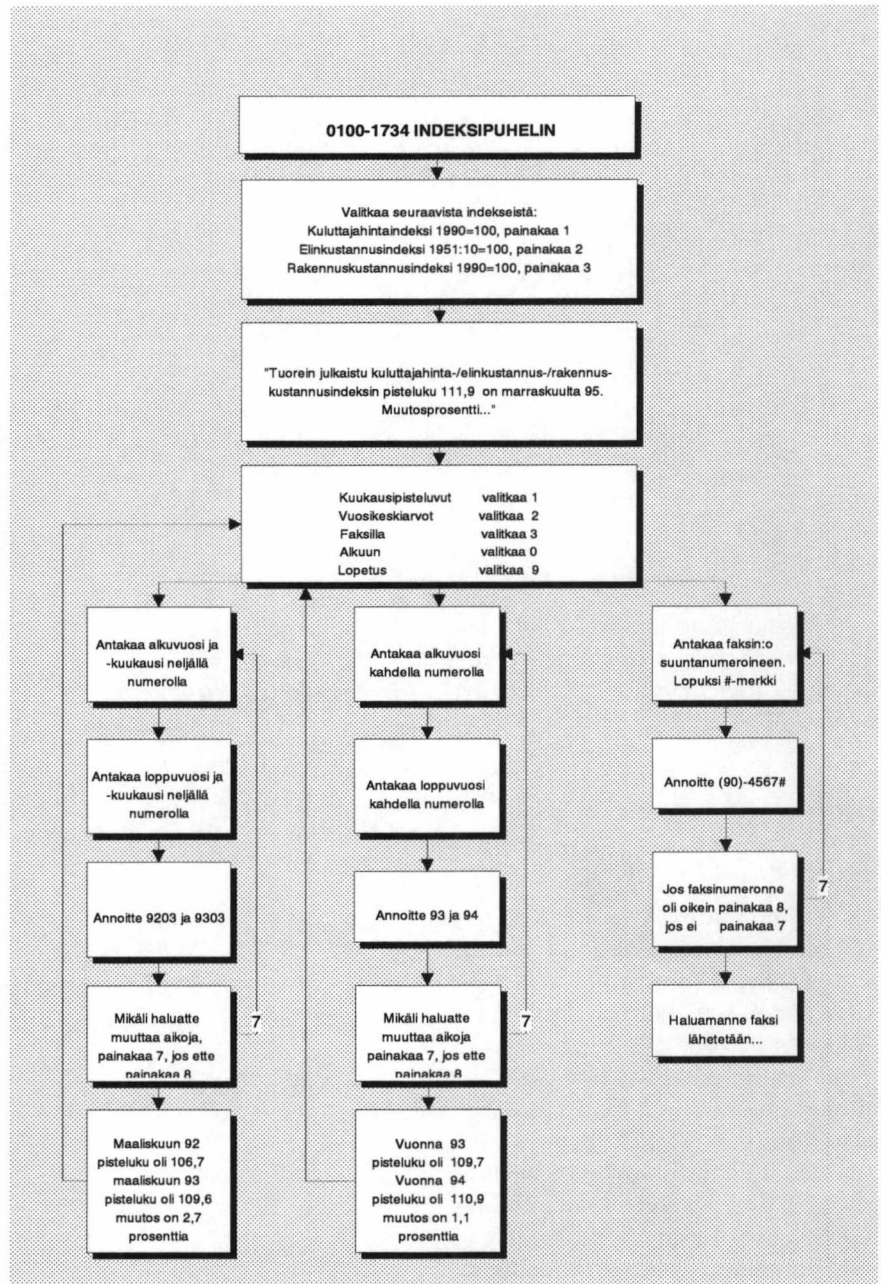
Yllä mainituista indekseistä voi saada tuoreimmat pisteluvut ja muutosprosentit edellisen vuoden vastaavaan kuukauteen verrattuna. Niinikään saa aiempia kuukausipistelukuja kuluvalta vuodelta ja edellisiltä vuosilta sekä vuosikeskiarvoja muutosprosentteineen. Palvelu on hyvin monipuolista, sillä asiakas voi tilata tiedustelemaan indeksiä koskevan indeksitaulukon tulosteena omalle telefaksi-laitteelleen. Palvelu tulee käyttöön myös ruotsinkielisenä lähiaikoina.

Soittajalla tulee olla äänitajuuspuhelin. Puhelu maksaa 5,80 mk/min + ppm. Puhelun kesto vaihtelee minuutista neljään minuuttiin riippuen siitä, haluaako soittaja tietoa yhden indeksin tuoreimmasta pisteluvusta vai useamman indeksin eri pisteluvuista.

Kuluttajahintaindeksistä ja rakennuskustannusindeksistä eivät ole mukana kuin uusimmat sarjat eli indeksit, joissa perusvuotena on 1990. Tiedustelut vanhemmista sarjoista, esim. kuluttajahintaindeksistä 1985=100 ja rakennuskustannusindeksistä 1980=100, Tilastokeskuksen keskus ohjaa asianomaiselle henkilölle.

Mihin indeksejä tarvitaan ?

Indeksi on suhdeluku joka ilmaisee, montako prosenttia esim. hinta on muuttunut perusajankohdan hinnasta. Indeksien käyttökohteita

ovat mm. yleinen informaatio hintakehityksestä, kiinteähintaiset laskelmat, hankintojen ja kustannusten seuranta, budjetointi sekä kompensatiokäyttö.

Indeksien avulla voidaan laskea paljonko jonkin rahamäärän pitäisi eri ajankohtina olla, jotta sen ostovoima olisi muuttumaton ts. rahamäärä

säilyttäisi reaaliarvonsa. Sopimuksia solmittaessa tarvitaan eri ajankohtien välisiä indeksipistelukuja. Esimerkiksi useat vuokrasopimukset sidotaan elinkustannusindeksin muutoksiin, jolloin vuokria korotetaan indeksin muutoksia vastaavasti.

Tiedustelut

Kaisa Weckström-Eno ja Harri Kananoja p.17341

INDEKSITAU LUKKO

	III/1995	Vuosimuutos %
● Ansiotasoindeksi 1990 = 100*	116,4	4,4
Tuntipalkkaiset	115,1	5,3
Kuukausipalkkaiset	116,9	4,1
Teollisuus	122,9	6,6
● Työntekijät	122,5	7,0
● Toimihenkilöt	123,6	6,2
Talonrakennustyöntekijät	100,6	3,2
Tukku- ja vähittäiskauppa	118,2	4,9
Kuljetus	118,3	5,4
Rahoitus	123,5	4,9
Kunta	116,6	3,9
Tuntipalkkaiset	113,8	5,6
Kuukausipalkkaiset	116,8	3,5
Valtio	111,1	2,5
Kuukausipalkkaiset	110,5	2,2
Yksityinen sektori	117,3	5,0
Tuntipalkkaiset	115,1	5,3
Kuukausipalkkaiset	118,7	4,9
● Reaaliansioindeksi 1990 = 100*	103,7	3,9
● Asuntojen hintaindeksi 1983 = 100		
Asunnot yhteensä	139,8	-4,8
Pääkaupunkiseutu	126,9	-9,5
Muu Suomi	147,1	-2,5
● Taksiliikenteen kustannusindeksi	103,4	3,2
● Invataksiliikenteen kustannusindeksi	103,1	2,9
● Sairaankuljetusliikenteen kustannusindeksi	102,7	2,5
marraskuu 1995		
● Kuluttajahintaindeksi 1990 = 100	111,9	0,3
Ravinto	92,3	-8,6
Asuminen, lämpö ja valo	100,6	0,8
Liikenne	124,7	2,9
● Elinkustannusindeksi 1951:10 = 100	1 389	0,3
● Tukkuhintaindeksi 1990 = 100	109,6	-0,6
Kotimaiset tavarat	106,4	-0,5
Tuontitavarat	116,6	-0,8
● Vientihintaindeksi 1990 = 100	122,7	9,0
● Tuontihintaindeksi 1990 = 100	118,1	-0,9
● Teollisuuden tuottajahintaindeksi 1990 = 100	111,9	3,2
● Kotimarkkinoiden perushintaindeksi 1990 = 100	105,7	-1,4
● Rakennuskustannusindeksi 1990 = 100	103,2	0,3
Työpanokset	103,6	1,1
Tarvikepanokset	104,7	0,0
● Maarakennuskustannusindeksi 1990 = 100	103,5	0,6
● Maarakennusalan konekustannusindeksi 1990 = 100	110,0	0,8
● Metsäalan konekustannusindeksi 1990 = 100	123,0	4,9
● Kuorma-autoliikenteen kustannusindeksi 1990 = 100	110,1	4,7
● Linja-autoliikenteen kustannusindeksi 1990 = 100	113,1	4,8

* Ennakkotieto

Postitus
2 lk kirje

PMM
sopimus
00022/1

SVT Suomen Virallinen Tilasto

TIEDUSTELUT

Anna-Leena Wickstrand/Palkat
Kaisa Weckström-Eno/Hinnat
(90) 17 341

MYyntI

Tilastokeskus/Myyntipalvelu
PL 3B
00022 TILASTOKESKUS
puh. (90) 1734 2011
fax (90) 1734 2474

FÖRSÄLJNING

Statistikcentralen/Försäljningstjänsten
PB 3 B
00022 Statistikcentralen
tel. (90) 1734 2011
fax (90) 1734 2474

ORDERS

Statistics Finland/Sales Services
P.O.Box 3B
FIN-00022 Statistics Finland
Finland
Tel + 358-0-1734 2011
Fax +358-0-1734 2474

KÄYNTIOSOITE

Työpajakatu 13
00580 HELSINKI

ISSN 0784-8374/Palkat
ISSN 0789-2462/Hinnat